

La literatura del 2017: una collita extraordinària

Una repassada exhaustiva de la producció literària publicada aquest darrer curs, de Joan-Lluís Lluís a Mircea Cartarescu, passant per Lluís Solà, Antònia Vicens, Adrià Pujol o Mercè Rodoreda



L'any 2017 ha estat un any de moltes i bones publicacions en català | Adrià Costa

El curs 2017 ha donat per molta literatura. Durant tot l'any hi ha hagut polèmiques, com no podia ser de cap altra manera en l'ordre natural de les coses, però fa poc n'hi ha hagut una d'especialment dolorosa. Dolorosa perquè demostra que encara cal fer molta feina per vindicar la meravellosa tasca de les dones que escriuen, ja que el seu talent va més enllà de la miserable recepció que tenen. Això ha de canviar. Per aquest motiu aquest article comença així: refermant-les des de la pura admiració, des de la consciència que ofereix la lectura atenta.

Amb nom de dona

El 2017 torna a confirmar que la poesia catalana del futur, però sobretot del present, està en bona part a les mans de les autores, i curiosament autores que ara mateix són molt joves i ja estan destacant amb força. L'article *Bons temps per a la poesia en català*, de Josep Massot a *La Vanguardia*, llamentosament no tenia en compte gairebé cap nom de dona en el resum panoràmic i poètic de l'any. Enguany, però, s'ha publicat *La ciutat cansada* de Maria Cabrera (Proa), volum important perquè l'any anterior va rebre el Premi Carles Riba; Maria Sevilla confirma la seva trajectòria a través del Premi Miquel Àngel Riera de Manacor, amb *Kalàixnikov* (Món de Llibres); Raquel Santanera va rebre fa poc el Premi de Poesia de Pollença amb *De robots i màquines o nou tractat d'alquímia*, que sortirà aviat a El Gall Editor; durant aquesta temporada Laia Noguera ha

defensat la seva ambiciosa obra, voluminosa com poques, *Amor total* a La Garúa; Glòria Coll Domingo aconseguix un nou bon llibre amb *Retorn* (Godall); Lucia Pietrelli recupera fa no-res, en una nova segona edició ampliada, el volum que va confirmar la seva aptitud fa anys amb el Premi Bernat Vidal i Tomàs, així és com torna *Violacions* (AdiA Edicions).

Sandra Blanch guanya el Premi Nit de Poesia al Carrer i publica *Explicar les punxes* a Pagès Editors, editorial que també publica *L'usurpador* d'Àngels Moreno, que va merèixer el Premi Maria Mercè Marçal; la jove poeta Anna Gas ens regala *Crossa d'aigua* a Fonoll després d'emportar-se el Premi Joan Duch; la poeta valenciana Àngels Gregori ha acabat de rebre el Premi de Poesia Vicent Andrés Estellés de Burjassot amb un llibre que per ara porta per títol provisional *Quan els grans arbres cauen* i que distribuirà Bromera l'any que ve; la joveníssima Maria Isern mereix el Premi Francesc Garriga amb *Sostre de carn*, que es publica amb el suport de LaBreu, AdiA, Cafè Central i Edicions del Buc, editorial, aquesta darrera, que també proposa per primer cop en català la poeta nord-americana Louise Glück, *Nit fidel i virtuosa*, gràcies a la traducció de la poeta Núria Busquet, que enguany també ha rebut el Premi Pare Colom amb la seva primera novel·la, *Partícules* (a Lleonard Muntaner Editor).

Edicions del Buc també s'aventura amb un altre debut: *Fractura*, el primer llibre de Núria Armengol, fantàstic per cert, d'un enlluernament lingüístic extrem. I haurèm d'estar atents a les dues darreres guanyadores consecutives del Premi Amadeu Oller, Laura Torres i Helga Simon, que amb els seus començaments han causat impacte: *L'inhabitable* i *A la vora*, respectivament. I una altra notícia inesperada però feliç, de fa poc: la poeta Irene Solà, també guanyadora del Premi Amadeu Oller en el passat, acomiada l'any amb el triomf d'haver aconseguit el Premi Documenta amb la seva primera novel·la, *Els discs*, que veurà la llum a L'Altra Editorial abans del proper Sant Jordi. No només creix la poesia, sinó que aquesta s'amplifica cap a altres territoris com la prosa.

Encara més noms de dona

Tot això abans comentat durant el mateix any en què Mireia Vidal-Conte s'erigeix amb el Premi Crítica Serra d'Or per l'implacable *Ouse* (LaBreu), i al mateix temps publica una antologia entusiasmadora, d'autores triades per la seva estricta qualitat literària i no pel seu gènere, talment *Com elles*, a la col·lecció La Fosca (Lleonard Muntaner); també torna Susanna Rafart, autora hàbil i dotada, ja que publica l'exquisit dietari poètic *Dies d'agost* (Curbet Edicions); i Meritxell Cucurella-Jorba va a les totes amb les traduccions d'Alda Merini, de Natalia Ginzburg i treu al carrer el nou i sorprenent *Úrsula* (El Cep i la Nansa); i la poeta Mireia Calafell es converteix amb la codirectora de la Setmana de la Poesia amb la també poeta Àngels Gregori; Anna Montero torna a la traducció poètica gràcies a Edicions del Buc i *Quadern d'un retorn al país natal* d'Aimé Césaire, i, sí, el mateix any que tot això, i més, passa és l'any en què tres dones del món de la literatura, Laura Borràs, Bel Olid i Jenn Díaz, s'han presentat a llistes dels partits independentistes. No és casual. La literatura catalana té nom de dona, evidentment, però cal que se sàpiga i que es digui més fort.



Jenn Díaz. Foto: Adrià Costa

L'any d'Edicions de 1984

Sense cap mena de dubte, ha estat un any dolç per a una de les editorials que ja té més de tres dècades d'història a les espatlles: Edicions de 1984. L'any va començar amb la concessió del Premi Nacional al màxim responsable del segell, Josep Cots, que ha invertit esforços en difondre una literatura que cerca la responsabilitat civil, la justícia social, l'exaltació de noves promeses i la qualitat literària, tot això mentre recuperava de noms oblidats o negligits i situava, a la safata principal, noms que han acabat essent imprescindibles. Per tant el Premi Nacional a Josep Cots era un tribut general a les editorials independents, però també l'inici d'un gran any per a Edicions de 1984, un gran any que ha continuat amb guardons a obres que l'any abans varen tenir molt ressò: el Premi Crítica Serra d'Or de Narració a Jordi Lara, per *Mística conilla* i el Premi Llibreter a Raül Garrigasait, per *Els estranys*, volum que per cert ara mateix és finalista del nou premi d'Òmnium Cultural a obra publicada.

A més de tot això, una altra cosa molt especial s'ha de tenir en compte: Edicions de 1984 publica, al meu entendre, una de les millors escriptores mundials, la irlandesa Iris Murdoch, i aquest bateig de *Murdoch* en català arriba segurament amb una de les seves obres mestres, ja que en té moltes, que és *El mar, el mar*, mereixedora del Premi Booker. La traducció que ha fet Laura Baena és memorable, deliciosa, acurada, fidel i la prova fefaent que al darrere d'aquestes pàgines hi ha treball, responsabilitat i passió. Ara Murdoch també canta en català. Una notícia fantàstica! Com també és fantàstic que s'hagi acabat publicant el capítol final de la trilogia de la família Snopes de William Faulkner: *La mansió*, amb una traducció esplèndida d'Esther Tallada, de les que atrapen l'alè i el contenen per sempre en la vitrina del mot.

També a Edicions de 1984 apareix una novel·la destacable de Ramon Mas, *Afores*, però d'ell parlaré més tard perquè és un altre nom a tenir en compte. I, evidentment, cal refermar la idea dels múltiples èxits de Lluís Solà, autor d'Edicions de 1984 ja que hi ha publicat *Llibertat i sentit*.

Reflexions sobre la condició humana (1999-2016) i *Poesia completa*, un dels llibres totèmics del 2017, però d'això en parlarem en el següent apartat. Finalment destacar la publicació recent, a aquesta mateixa editorial, del poemari *Esquenes vinclades* de Pau Vadell i Vallbona, segurament la seva consagració com a poeta, ja que amb aquest títol va merèixer el Premi Jocs Florals per unanimitat, fet que no és gens fàcil d'assolir en un jurat on convergeixen diferents criteris estètics. Alguns ja saluden l'arribada del llibre com un dels punts que marcaran el següent any poètic.

Lluís Solà, consagrat

Indiscutiblement, l'any 2017 ha estat, poèticament parlant, per a aquest sènior que fa del caminar una caldera de poemes. La seva *Poesia completa*, publicada l'any passat (Edicions de 1984), ha rebut més que merescudament reconeixements com el Premi de la Crítica, el Premi Cavall Verd Josep Maria Llompart i el Premi Lletra d'Or. A més a més, és un dels autors que participen en el projecte poètic i musical de Víctor Obiols, també dit Bocanegra, amb l'antologia *Sacrilegis* (Godall). I se li està preparant un número especial de la revista *Reduccions*. No seria fàcil descartar Solà tan aviat, però, ja que aquesta magnífica carrera d'enguany contribueix a dos fets clau que tenen lloc aviat, i el nom d'aquest poeta magne sona i ressona amb insistència perquè pugui rebre algun dels Premis Nacionals de Cultura o el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.



Lluís Solà. Foto: Adrià Costa

I és que Lluís Solà és un ferm candidat a guanyar ambdós premis, i dic això sense concessions: per la seva obra, per tot el que ha fet a la vida amb la seva contribució a la literatura catalana, amb traduccions, teatre, un treball incansable des diferents fronts editorials, o des de la seva faceta de professor i ferm defensor dels drets dels escriptors catalans. I, evidentment, la seva obra poètica es revela com un monument total, una explosió de força, un entusiasme generador de llum i de goig. De fet, si no guanya ell el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, o si no el guanya Màrius Sampere, un altre candidat indiscutible, no ens quedarà cap altre remei que rebatejar aquest

premi d'Òmnium Cultural com la "Col-i-Flor" de les Lletres Catalanes, tal com ja varen fer en el seu moment Mercè Rodoreda i Joan Sales i com podem comprovar a les seves *Cartes completes* a Club Editor.

LaBreu Edicions i els seus millors dies

No s'ha comentat prou, però és molt probable que aquest sigui un any històric per a les editorials independents, amb els llibres que han tret, i el reconeixement abans citat a Josep Cots. A més de ser l'any d'Edicions de 1984, és també l'any de LaBreu, en què ha esclatat a partir d'una sèrie de llibres-bomba que de ben segur es perpetuaran l'any següent.

LaBreu ha publicat dues obres poètiques completes, o sigui que s'estrenen i ho fan per partida doble, amb *Cosmonauta* de Francesc Garriga i *Convivència d'aigües* de Zoraida Burgos. Finalment Francesc Garriga aconsegueix l'estatus de figura de culte, ara que tenim l'oportunitat de veure l'abast de tota la seva poesia reunida, i alhora recuperar Zoraida Burgos i els seus llibres, introbables fins ara, és també un espectacle per als sentits i per als que estimen els versos escrits amb el forn de la vida. Després hi ha hagut altres títols emblemàtics a la col·lecció Alabatre: *Dèmens* de Màrius Sampere, *Tots els cavalls* d'Antònia Vicens, *Talismà* de Lluís Calvo, el debut de Joan Vigó amb *Pastor d'antenes*, també *Cendres a Estós* d'Andreu Subirats, *Arbre que s'allunyà* d'Antoni Clapés, *Amniocentesis* de Jaume Creus, *Menys i tot* d'Eduard Escoffet i *Perquè cantin les salamandres* d'Aurèlie Lassaque amb traducció d'Albert Mestres. Quina altra editorial ha publicat tanta poesia i de tan bona qualitat? Després LaBreu també ha donat llum a dues novel·les estrangeres, *El parc* de Serguei Dovlàtov gràcies a Miquel Cabal, habituals de la casa, i *Una felicitat imposada* de Denise Desautels gràcies a Antoni Clapés, que ha compaginat traducció i edició d'obra pròpia. No només amb Desautels, també ha traduït Philippe Jaccottet per a Cafè Central amb *Aires*.

I dins LaBreu de nou, hi ha el volum col·lectiu i antològic de Generació Horiginal, projecte fotogràfic i poètic a càrrec de Marta Huertas i Dídac Rocher, per retratar algunes de les persones més destacables que durant els darrers 17 anys han visitat, des de les seves entranyes, aquest emblemàtic local per tal de gaudir del cicle de poesia. El resultat no és sols un llibre estupend, també va ser una exposició, una de les darreres, a Arts Santa Mònica poc abans que aquest centre canviés de mans i de model de gestió.

I, si això no bastés, una altra dada clau, i és que des de LaBreu s'ha apostat per una nova literatura catalana, atrevida, que s'arrisca, sense pèls a la llengua, sensual, divertida, intel·ligent i ferotge: estic parlant d'*Encén el llum*, la novel·la més que eròtica d'Anna Carreras, i *La carpeta és blava* d'Adrià Pujol, un altre dels autors indispensables del 2017 i que ressonarà el 2018, ja que amb *La carpeta és blava* ja va rebre el Premi Liberisliber al millor volum de narrativa catalana, i aquest fet i la qualitat d'aquest volum que uneix novel·la i assaig projecten l'autor cap a futurs premis propers com els Ciutat de Barcelona o el Crítica Serra d'Or, que també hauran de tenir en compte la traducció portentosa d'Adrià Pujol, *L'eclipsi*, de Georges Perec a Editorial l'Avenç, una oda a la llengua catalana, a la literatura feta amb traves que defensava l'obrador Oulipo, un homenatge a la gran literatura i un tribut perfecte per als lectors més atrevits, dels que gaudeixen dels impediments per superar-se amb reptes. Si amb això Adrià Pujol no conquereix una mica el món el curs que ve, no sé com ho pot fer, la veritat.



Adrià Pujol Foto: Adrià Costa

Lluís Calvo i Antònia Vicens: dues efemèrides

Sí, són dos autors de LaBreu, abans esmentats. Però no basta explicitar tan sols aquest fet, el d'esdevenir autors de LaBreu i el d'admetre que en aquesta casa editorial han trobat un bon lloc on defensar la seva obra, i és que el 2017 ha estat un any propici per a aquests dos escriptors gràcies a dues dates efemèrides fonamentals.

Per una banda, Lluís Calvo ha celebrat 30 anys de trajectòria literària amb diferents actes com l'homenatge en el marc del Festival Nacional de Poesia de Sant Cugat, però també ha publicat el novíssim *Talismà* a LaBreu i, finalment, ha vist com el poeta David Jiménez Cot ha dut a terme una selecció de 100 dels seus poemes i els ha reunit en l'antologia panoràmica *Llum a l'arsenal*, amb epíleg de Jordi Marrugat i publicació a la col·lecció La Fosca de Leonard Muntaner Editor. Es tracta d'una edició important que ajuda a recuperar obra seva introbable d'altra manera, i ens demostra la grandesa d'una trajectòria dibuixada amb coherència, transversalitat, generositat i qualitat, una trajectòria que enguany va començar fa tres dècades amb el Premi Amadeu Oller i l'aparició de *Veïnatge d'hores* a Llibres del Mall.

Per altra banda, ha estat un any fèrtil per a Antònia Vicens, ja que ha publicat el nou poemari *Tots els cavalls* a LaBreu; ha vist com el seu primer llibre de poemes *Lovely* ha tornat al mercat amb una traducció al castellà de Carlos Vitale amb edició bilingüe a l'editorial Saltadera; ha tornat a la narrativa amb l'escriptura del conte *Rates* inclòs a *Cremen cels* de LaBreu, amb Míriam Cano i Martí Sales; i ha pogut celebrar els 50 anys del seu Premi Sant Jordi amb la primera novel·la que va escriure, *39º a l'ombra*. Per això és bastant evident que una data tan fantàstica com aquesta, tan característica, trobarà continuació de celebració l'any que ve amb noves publicacions que refermin aquests fets.



Lluís Calvo ha escrit l'assaig «El meridià de París» Foto: Esteve Plantada

Una altra data essencial: 10 anys d'Adesiara

Com pot celebrar una editorial els seus coratjosos anys d'existència en la jungla del món de paper? Doncs segurament de la millor manera possible: amb noves publicacions excepcionals que marquen una sacsejada general i que obliguen a mirar més enllà dels propis límits. És el cas, com no podia ser altre, dels 10 anys de l'editorial Adesiara, centrada sobretot en reeditar clàssics grecollatins, perles estrangeres o obres catalanes que, per culpa de diferents motius que ara no es discutiran, han estat negligides d'una manera o l'altra.

Fer un repàs d'aquestes publicacions recents és gairebé vertiginós, perquè el cas d'Adesiara, una editorial que alguns consideraven suïcida, com qualsevol editorial independent d'avui en dia en el fons, no només ha aconseguit sobreviure, sinó que ha il·luminat amb el seu exemple, la seva perseverança i la clara constatació que existeix un públic capaç d'arribar a aquestes obres aparentment difícils. Per això enguany és un any millor que mai, segurament gràcies a l'impuls i a l'energia de Jordi Raventós, ja que per sagacitat o bogeria seva han aparegut enguany el polèmic i excels *L'última temptació de Crist* de Nikos Kazantzakis traduït per Pau Sabaté; *Ombres entre tenebres* de Manuel Valldeperes a cura de Montserrat Bacardí i Francesc Foguet; *Els antievangelis jueus* traduïts per Manuel Forcano; *Tots els sonets* de William Shakespeare traduïts pel poeta de les terres de l'Ebre Gerard Vergés, intromissible des de feia dècades, i a cura de D. Sam Abrams, que també va tenir cura de la *Poesia completa 1982-2014* del mateix Vergés a Proa; nova edició del *Satíricon* de Petroni traduït per Sebastià Giral; l'última i darrera nova traducció Joaquim Mallfrè, traductor d'*Ulisses* de James Joyce i de *Tristram Shandy* de Laurence Sterne, com és *Zanoni* d'Edward Bulwer-Lytton; *Els dimonis de Loudon* d'Aldous Huxley traduït per Dolors Udina o *El trist final d'en Policarpo Quaresma* de Lima Barreto traduït per Josep Domènech Ponsatí. Un festival, en efecte.

Per celebrar l'esdeveniment amb el públic, es va dur a terme fa pocs dies una festa a la llibreria

Nollegiu de Poblenuou, que va exposar i vendre alguns dels títols emblemàtics d'Adesiara durant aquesta primera dècada de treball, una dècada que tant de bo en trobi més a continuació i generi continuïtats.

I 10 anys de Comanegra

Després de 10 anys publicant llibres de no-ficció, de tots els gèneres, de totes les castes, de totes les veus, de tots els formats i de totes les maneres, l'editorial Comanegra celebra amb cop d'efecte el seu desè calendari d'existència, i per aquest motiu emprèn una nova etapa. L'equip al darrere de la coneguda editorial barcelonina decideix publicar, per primer cop, narrativa de ficció, i per això de cara al 2018 s'encarregarà de defensar set títols de set autors catalans ?de primera línia?. Per ara s'estrenen amb *Diari d'un astre intercomarcal*, de Quimi Portet, la biografia definitiva i única d'un dels genis de la música en català.

Per anar fent caliu, han recuperat *L'Emperador* de Jordi Coca, en el seu vintè aniversari, l'obra que segons el seu propi autor més el representa. També publiquen la nova novel·la de Roser Amills, *Asja. Amor de direcció única*; i comencen l'Any Pedrolo, que agafarà força a partir de gener, recuperant els dos volums immensos de Manuel de Pedrolo: *La terra prohibida*. De fet, la coordinadora de l'Any Pedrolo serà Anna Maria Villalonga, després que el consell inicial que havia de liderar tal iniciativa a partir del lideratge de Jordi Coca no acabés d'arribar a bon port.

També des de Comanegra s'ha encetat una magnífica col·lecció de teatre, amb obres de ressonància dins i fora dels escenaris com *Boira + La travessia* de Lluïsa Cunillé i Josep Maria Miró; *La pols* de Llätzer Garcia; *Els encantats* de David Plana; *Animals de companyia* d'Estel Solé o Ventura + Volem anar al Tibidabo de Cristina Clemente. Poques editorials publiquen teatre, però cada vegada són més: Arola, Lleonard Muntaner Editor, Males Herbes, 3i4 i ara també Comanegra, entre d'altres.



Adelais de Pedrolo, filla de Manuel de Pedrolo, al costat d'un retrat del seu pare, a la seu de Comanegra
Foto: Esteve Plantada

Des de Romania amb amor i literatura

Segurament la traducció de l'any és una, té un nom i el sap tothom: *Solenoide* de Mircea Cartarescu, en català a Edicions del Periscopi gràcies a Antònia Escandell Tur, i en castellà gràcies a Marian Ochoa de Eribe a Impedimenta, editorial que fa anys que insisteix en la grandesa de l'autor romanès i ha anat oferint la gran majoria dels seus títols. Ha estat un bon any per a Cartarescu, precisament. L'arribada de l'etern candidat al Premi Nobel de Literatura representant el seu país, que encara no ha rebut mai aquest guardó, coincideix enguany amb una onada de títols romanesos de gran volada: *La por de la literatura* d'Ana Blandiana a cura de Corina Oproae a Ferida oberta, col·lecció a mitges entre AdiA Edicions i Cafè Central i *Ànima gramatical. Antologia poètica 1960-1984* de Nichita Stanescu, amb selecció i traducció de Lilica Voicu-Brey i Xavier Montoliu Pauli a La Fosca de Leonard Muntaner Editor.

No és només coincidència, es tracta d'un autèntic boom, un boom que segurament va començar a tenir més força que mai abans amb l'èxit sonat del que va significar, en el seu moment, el desembarcament d'un dels poetes més estimats de Romania, Marin Sorescu, traduït per Corina Oproae i Xavier Montoliu, també a La Fosca i Premi Cavall Verd de Traducció Poètica del 2014. Precisament Xavier Montoliu ha tornat a rebre premi enguany, el Premi Crítica Serra d'Or de Traducció, amb la feina feta a *Per què ens estimem les dones* de Mircea Cartarescu a Leonard Muntaner Editor, el primer títol mai publicat en català del gran escriptor romanès, i que recentment ha trobat continuació amb *Solenoide* a Periscopi i que ens acostava al que es considera una ambiciosa mescla de Pynchon, Kafka, Kundera i García Márquez, per Cartarescu 100% i millor que mai, encara que la seva complexitat reclama un lector que no tingui por de la monumentalitat que proposa. Tota una aposta que tant de bo pugui calar fondo en els lectors catalans de la mateixa manera que fa anys que cala fondo en els lectors castellans. Per ara tot indica que així serà.



El romanès Mircea Cartarescu, publicat per primera vegada en català Foto: Esteve Plantada

Males Herbes

L'editorial verda que vol trencar, desbudellar, obrir i ampliar el cànon de la narrativa en llengua catalana ha publicat, al meu entendre, la novel·la de l'any: *Aventures i desventures de Joan Orpí* de Max Besora, un divertidíssim volum tragicòmic escrit amb "xispa i estil", definit pel crític Pere Antoni Pons com una salvatge mescla de Monty Python i Aguirre de Werner Herzog amb Klaus Kinski. I té tota la raó.

Des de Males Herbes no només han defensat l'enginy d'un autor en els seus inicis com Besora, també han recuperat un títol insígnia de la nostra literatura, escrit i aparegut en el franquisme tardà: *Els orangutans* de Joaquim Carbó, que retorna 50 anys després de la seva primera edició. Alfa i Omega. També han vist la seva aparició d'obres estrangeres distintives com *R.U.R. (Rossum's Universal Robots)* de Karel Capek amb traducció de Núria Mirabet; *L'altra meitat* de Nikos Khuliaràs amb traducció de Mercè Guitart o *Un cementiri de llunàtics* de Ray Bradbury amb traducció de Martí Sales, potser un dels llibres més emotius i emocionants de l'editorial, que com el Joan Orpí de Max Besora marca el caràcter i la forma de ser, el perquè, l'essència i el sentit del seu catàleg. És alhora un llibre que uneix per primer i únic cop Ray Bradbury amb l'amic de tota la vida, Ray Harryhausen.

Cal esmentar que un dels coeditors de la casa, Ramon Mas, ha tingut un bon any també, com dèiem abans, amb la publicació del seu llibre de poemes *Òsties* a AdiA Edicions i amb l'aparició de la seva novel·la *Afores* a Edicions de 1984. També a Males Herbes hi ha hagut altres publicacions importants com les encarregades de fer tornar als taulells de novetats de les llibreries obres del creador total Josep Palau i Fabre, en l'any del seu centenari. Per això hem pogut gaudir amb l'antologia de poemes de Palau i Fabre i il·lustracions d'Arnau Ballester *Jo soc el meu propi experiment*, així com la novel·la gràfica sobre la vida del màxim defensor de Picasso: *La joia de viure*, a cura de Julià Guillamon i Toni Benages, que també ha treballat en l'altra novel·la gràfica apareguda enguany, *Narcís Monturiol i les pedres de l'infern*, en aquest cas amb Sebastià Roig rere la responsabilitat dels mots.

Club Editor i un esplendor definitiu

L'any va començar molt bé per a Club Editor, però sens dubte ha acabat de forma absolutament immillorable abans de festes de Nadal. Tot apunta que Club Editor serà una de les editorials més buscades per regalar durant aquests dies, i tot gràcies a les edicions darreres que ens ha brindat. Per què?

Possiblement un gran nom és el primer culpable: Mercè Rodoreda. Anys feia que esperàvem la reedició de *La mort i la primavera*, un llibre difícil, inclassificable, però d'una inqüestionable preciositat. Arriba revisat i amb un llarg epíleg d'Arnau Pons, però també en traducció, *La muerte y la primavera*, d'Eduard Jordà, o sigui que no només els lectors catalans podran re-accedir a aquesta obra prodigiosa, també ho podran fer els lectors hispanoamericans. Des de la seva aparició, ha estat un dels llibres més venuts durant aquestes darreres setmanes. I sembla que la febre continuarà, el més probable és que duri fins Sant Jordi i que el fenomen Mercè Rodoreda sigui comparable a l'explosió que hi va haver fa dos anys amb Víctor Català (Caterina Albert) quan Club Editor va recuperar *Un film (3000 metres)* i va ser un dels més venuts de la diada.



Jordà, Pons i Bohigas, en la presentació de «La mort i la primavera» Foto: Esteve Plantada

I és que, és clar, si tenim en compte que els lectors i que les lectores s'estan enamorant d'aquesta obra duríssima i excepcional, que finalment ha trobat un públic atent i capaç i sol·lícit, i a més a més ha ressorgit la possibilitat d'un bell somni reeixit com l'adaptació cinematogràfica que es posa en marxa, no podem tenir millors auguris. En efecte, es comenta que la productora Isona Passola i el director de cinema Agustí Villaronga, expert en adaptacions cinematogràfics de fantàstics clàssics recents, emprenen un projecte llargament desitjat: la pel·lícula de *La mort i la primavera* de Mercè Rodoreda, que va ser a punt d'esdevenir una realitat durant la dècada dels anys vuitanta. Ara, potser, aquest somni despertarà i es complirà. Saber això, i escriure-ho, en aquest resum és colpidor.

Què més ha passat amb Club Editor? L'edició de les *Cartes a Mahalta* entre Màrius Torres i Mercè Figueras, a cura de Meritxell Guimet i Margarida Prats, i amb un epíleg ben especial: un capítol fins ara inèdit de la biografia que preparava l'experta i genial Montserrat Casals sobre la vida de l'escriptor i editor Joan Sales. Posa els pèls de punta. També Club Editor ha tret una nova edició ampliada de la novel·la cim *El mar* de Blai Bonet, amb fragments inèdits salvats gràcies a la tasca atenta de Xavier Pla. També ha tornat amb un altre autor de la casa: Lluís Maria Todó amb *Gramàtica dels noms propis*, que es connecta molt bé amb una altra autora de l'any, Natalia Ginzburg, i el seu *La ciutat i la casa*, traduït per Meritxell Cucurella-Jorba. També Club Editor és responsable de tres joiells: *Lliçó d'alemany* de Siegfried Lenz i *Kruso* de Lutz Seiler, ambdós traduïts per Joan Ferrarons, i *Sortir a robar cavalls* de Per Petterson traduït per Carolina Moreno.

Club Editor també pot acomiadar l'any amb un merescut premi a les espatlles, un premi a la narrativa catalana, al risc i a l'atreviment: el Premi de la Crítica per a *Veus al ras* de Sebastià Perelló, un llibre que va rebre moltes mirades atentes, i valentes, i potser n'hauria d'haver rebut més. Perquè, per molt que alguns vulguin veure tot just el contrari, la narrativa en llengua catalana està, de ben segur, en el seu millor moment de qualitat.

Joan-Lluís Lluís, l'home que va matar la negror i la polèmica Crexells

Perquè és un volum tendre, sorprenent, rar i únic, *El navegant* de Joan-Lluís Lluís va rebre el Premi Crítica Serra d'Or, guardó que l'autor rep per segona vegada, i és que la seva dolça i amarga faula ha estat una de les sorpreses de l'any, com també ha estat una bona sorpresa que tot just acabi la temporada guanyant el Premi Sant Jordi amb la seva nova obra, que es publicarà a la primavera a Proa, i tot això mentre encara tenim pendent que aparegui la seva traducció de Boris Vian a Club Editor: *L'arrencadors*.

Joan-Lluís Lluís és exemple del fet que una altra narrativa catalana és possible, que existeix i es va fent forta. Podem entendre'l, ara mateix, com un dels capdavanters d'una sèrie d'escriptors que s'arrisquen i que intenten trobar nous marges per desenvolupar proses diferents, allunyades del *mainstream*. El seu triomf s'afegeix, per exemple, als triomfs de Ponç Puigdevall en el Premi Joanot Martorell amb *Il·lusions elementals* a Edicions 62; al de Sebastià Perelló en el darrer Premi de la Crítica amb *Veus al ras* a Club Editor, abans esmentat; o amb l'aparició d'un volum inclassificable però excels com *Robinson*, de Vicenç Pagès Jordà a Empúries, novel·la curta que per cert està nominada al Premi Òmnium Cultural a obra publicada gràcies a la sofisticació d'aquest diàleg obert amb Daniel DeFoe i els naufrags urbans del nostre món, un volum que fa amb el mite literari el mateix que va aconseguir Coetzee quan aquest va escriure Foe. No podem oblidar, tampoc, que Vicenç Pagès Jordà va recuperar fa poc un dels seus llibres estrella: *El món d'Horaci*, a Empúries, l'obra des d'on neix el personatge de *Robinson*, perquè amb Pagès Jordà no hi ha res que escapi del control, la precisió, la meticulositat i el desig de bastir una cosmogonia pròpia i amb sentit. També torna Jordi Puntí, amb els contes reunits dins *Això no és Amèrica*, que acumula les peces que havia anat traient en diferents publicacions, reculls o antologies. Esperem amb candeleteres la novel·la que fa anys treballa sobre Xavier Cugat.



L'escriptor manlleuenc Jordi Puntí Foto: Esteve Plantada

Sí, una altra narrativa catalana és possible. Per això va ser una llàstima la infructuosa polèmica, ara

gairebé oblidada, amb la concessió del Premi Crexells a una novel·la autopublicada, *Crui* de Joan Buades, ara fa mig any. Segons el President de l'Ateneu, Jordi Casassas, això va ser ?un toc d'atenció? a les editorials catalanes. Un dels membres del jurat, Jordi Llovet, va afegir que ?Darrerament, el Principat porta una cotilla retòrica enormement cenyida que acaba produint un estat d'opinió amb poc moviment intel·lectual?, tal com va recollir l'*Ara* a l'article *El Premi Crexells descobreix Joan Buades*.

Amb el panorama que hem vist fins ara és estrany creure que són certes aquestes consideracions, sobretot si tenim en compte que com a premiables possibles hi havia obres audaces, agosarades i fantàstiques com el bestial debut *Eren ells* de Carles Rebassa a Angle Editorial (Premi Pin i Soler i Premi Ciutat de Barcelona); l'extraordinari *La ciutat de ningú* d'Antoni Vidal Ferrando a Meteora; *Veus al ras* de Sebastià Perelló a Club Editor (Premi de la Crítica); *El navegant* de Joan-Lluís Lluís (Premi Crítica Serra d'Or); *Il·lusions elementals* de Ponç Puigdevall (Premi Joanot Martorell); *Continents* d'Andreu Gomila a Empúries; *Les generacions espontànies* de Mar Bosch a Edicions del Periscopi; *Germà de gel* d'Àlícia Kopf a L'Altra Editorial (Premi Documenta, Premi Llibreter, Premi Ojo Crítico RNE de Narrativa, Premi Càlamo) o, entre moltes altres, *Argelagues* de Gemma Ruiz, un dels best-sellers indiscutibles de l'any 2016 però també del 2017 i una obra que ens descobreix una autora de primera categoria, de qui esperem moltíssim a partir d'ara pel seu formidable ús del llenguatge i per la capacitat de crear una història que realment atrapa mentre llegeixes. Una llàstima que tota aquesta capacitat narratològica més que demostrada, i contrastada, no es tingués en compte pel jurat del Crexells. Què passarà l'any que ve?

Més Altra narrativa

Enguany hi ha hagut més mostres d'una narrativa atrevida, diferent, amb Salvador Company, que torna amb *False Friends* al nou segell Més llibres; Montserrat Rodés ha publicat la seva primera novel·la, *Un mar imperceptible*, a Leonard Muntaner Editor; Jordi Cussà reapareix amb la novel·la històrica i al·lucinògena *El ciclop* a Edicions de l'Albí; Maria Guasch publica *Els fills de Llacuna Park* i obté el reconeixement de ser nominada com a finalista al Premi Òmnium Cultural a obra publicada; Miquel de Palol torna a la narrativa amb *Què!* a Angle Editorial i amb Fot-li al procés! a Viena Edicions amb Julià de Jòdar i Xavier Bru de Sala; Xavier Aliaga guanya el Premi Pin i Soler i publica *Les quatre vides de l'oncle Antoine* a Angle Editorial, i és possiblement el seu llibre més descarnat; Joan Jordi Miralles guanya el Premi Joanot Martorell amb *Aglutinació*, que es publicarà el proper gener a Edicions 62; Irene Solà, com ja s'ha esmentat abans, ha rebut el Premi Documenta amb la novel·la *Els discs*, que veurà la llum a L'Altra Editorial per Sant Jordi.

L'Altra Editorial també s'ha atrevit amb títols que seran recordats: *L'art de la ficció* de James Salter, amb el magnífic pròleg que fa un Eduard Márquez en estat de gràcia, i *Els homes i els dies. Obra narrativa completa* de David Vilaseca, que reuneix el seu Premi Andròmina, *L'aprenentatge de la soledat*, i l'inèdit pòstum fins ara *El nen ferit*. Una obra de risc com de risc és l'estil d'Editorial :Rata_, que enguany amb l'antologia *Risc* a cura de Ricard Ruiz Garzón confirma noms importants (Maria Barbal, Eduard Márquez, Albert Sánchez-Piñol, Flàvia Company, Jordi Puntí, Francesc Serés o Lluïa Ramis) i en referma de nous i que hauran de tenir-se en compte en el futur (Marc Bosch, Miquel Duran, Borja Bagunyà, Sebastià Portell o Víctor Garcia Tur, autor que per cert després d'aconseguir el Premi Marian Vayreda amb *Els ocells* a Empúries ha guanyat recentment el premi Just M. Casero amb la seva nova novel·la, mística i de futura aparició també a Empúries: *Els romanents o brevíssima relació d'heretges*). El cert és que Editorial :Rata_ també ha donat naixement a la publicació del memorable Josep Lluís Badal, amb *Les coses que realment han vist aquests ulls inexistents*, i una interessantíssima i sentida antologia dedicada a la infantesa, amb Svetlana Aleksíevitx, Sylvia Plath, Ana María Matute, Carmen Martín Gaité, Clarice Lispector, Gesualdo Bufalino, Roald Dahl, Dylan Thomas, Mercè Rodoreda, Andrei Platónov, Katherine Mansfield o Marcel Schwob, entre altres.



Maria Guasch, autora d'«Els fills de Llacuna Park» Foto: Esteve Plantada

Alguns apunts poètics finals

Els joves poetes no han de patir tant com abans per veure la seva obra premiada i publicada. No només és el cas de les poetes que hem comentat i enumerat al principi d'aquest resum literari, és també el cas, per exemple, de Guillem Gavalda (Premi Francesc Garriga per a *Fam bruta*, ja publicat a LaBreu, Adia i Cafè Central; i Premi Miquel Bauçà per a *Brànquies*, ja publicat a Adia Edicions); Gerard Cisneros (Premi Rosa Leveroni per a *D'epitalami, res*, ja publicat a Meteora); Guim Valls (Premi Martí Dot per a *La mà dins la roda*, ja publicat a Viena Edicions); Jaume Coll (Premi Ausiàs March per a *Un arbre molt alt*, de propera publicació a Edicions 62); Carles Morell (Premi Màrius Torres per a *Disponibilitat*, de propera publicació a Pagès Editors). Sense premi, però el premi és la curiosa edició del volum a tot color i amb un disseny magistral, arriba *W* de Gabriel Ventura a Edicions Poncianes, que també treu un volum increïble de la correspondència amb altres creadors com Brossa, Foix o Cirlot.

I noms importants de la història poètica tornen a rebre reconeixement, recuperen obra perduda o treuen nou llibre. L'editorial Meteora salva de l'oblit el *Poema dit de la redempció* de Jaume Fuster, gràcies a la recerca d'Àlex Martín Escibà. Editorial :Rata_ treu al carrer dos poemaris inèdits de Joan Brossa en un sol volum: *Gual permanent* i *Mapa de lluites*, a cura de Glòria Bordons. El sempre sensacional Feliu Formosa rep un calorós homenatge a la revista *Reduccions*, amb nous poemes fins ara guardats en un calaix i estudis precisos de la seva obra, gràcies a Eumo Editorial. El poeta valencià Marc Granell, un sènior magnífic, publica la seva *Poesia completa 1976-2016* a la Institució Alfons el Magnànim, que compta amb nova direcció editorial de Vicent Berenguer. També Josep Maria Sala-Valldaura reuneix a *Concert d'esferes. Antologia (1975-2016)* alguns dels seus poemes principals, ara que Pagès Editors té també nova direcció de la col·lecció poètica gràcies a Xavier Macià i Àngels Marzo.

Com alhora hi ha nova direcció en la col·lecció poètica de l'editorial valenciana 3i4 gràcies a Ricard Mirabete, que torna amb *Esdeveniment* i publica també *Radicals lliures* de Vicenç Altaió. De fet, els poetes Carles Camps Mundó i Josep Maria Fulquet acaben bé l'any, el primer amb el Premi Vicent Andrés Estellés i el segon amb el Premi Carles Riba: els seus llibres *El rastre d'uns escrits* i *Ample vol de la nit*, respectivament, apareixeran a 3i4 i a Proa abans de Sant Jordi. A més a més, el mallorquí Miquel Bezares torna al poema amb *Si són flors* a Edicions del Buc, com Carles Sanuy amb *La condició lítia*, Premi Bernat Vidal i Tomàs a Adia Edicions, que també és l'editorial del frenètic *Guillem Tell* de Jordi Valls, llibre elèctric, amb *el vers de l'any?* segons l'escriptor i filòsof Bernat Dedéu tal com va escriure a l'article *Jordi Valls, el vers de l'any*.

Algunes conclusions

Hi ha hagut quantitat, sí, però també qualitat. Evidentment m'he deixat noms i llibres, no per mala fe sinó per impossibilitat d'espai: he intentat trobar una sèrie de fils conductors que em permetin entendre, o no, el que ha tingut lloc aquest 2017 des de diferents possibilitats, però sobretot des de diferents autories, editorials, col·leccions i premis. Aquesta és la meua mirada: n'existeixen d'altres, és clar. Convido tothom perquè cadascú es faci el seu any, el pensi, el repensi, l'alteri i el subverteixi. Però sobretot convido tothom a llegir i a gaudir, també a descobrir. L'important és que l'aventura de la literatura continua, i tenim motius més que sobrats per estar amb plena convicció que enguany ha estat un bon any i que el següent encara pot ser millor. Siguem-ne dignes.